УДК 371.315: 81 А.А. Махиня

ПОЗАЛЕКЦІЙНЕ ЧИТАННЯ ЯК ВИД САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота – це важлива форма навчання у вищій школі, обов'язковий компонент навчальної, навчально-дослідної і науково-дослідної діяльності студентів, її ефективність в значній мірі визначає якість професійної підготовки в вищому навчальному закладі (ВНЗ). Незважаючи на те, що на долю самостійної роботи відводиться майже половина загального бюджету навчального часу, необхідно зазначити, що цей час використовується студентами недостатньо раціонально, що призводить до необхідності доопрацювання певних матеріалів в період сесії.

Треба відмітити, що існують деякі резерви активізації та підвищення результативності самостійної роботи студентів у ВНЗ. До таких резервів можна віднести перш за все формування у студентів раціональних методів роботи, виховання у них культури розумової праці.

Проблема самостійної роботи є однією з найактуальніших в професійній підготовці студентів, оскільки постійно зростаючий потік інформаційних матеріалів з усіх спеціальностей з кожним роком збільшує навчальне навантаження студентів.

Крім того, завдання вищої школи полягає в тому, щоб підготувати спеціаліста, який би не лише володів певною сумою знань, але й зміг би надалі поповнювати їх, вдосконалюючи свою професійну підготовку.

Перехід вищої школи України на Болонську систему освіти, яка надає самостійній роботі студентів особливого значення, вимагає від нас більш детально розглянути шляхи організації самостійної роботи студентів у ВНЗ, а саме аспект "позалекційне (домашнє) читання" як один з її видів.

Аспект "позалекційне читання" завдяки такій практиці, що традиційно склалася, поєднує в собі всі ситуації самостійної роботи.

Під позалекційним читанням ми розуміємо читання додаткової спеціальної літератури, адаптованого або неадаптованого характеру, яка не входить у підручник або навчальний посібник. При цьому окремі тексти можуть бути закріплені за певним курсом або підбиратися викладачем довільно.

Студенти немовних ВНЗ в переважній більшості визнають необхідність використання іноземної літератури за фахом не лише після закінчення навчального закладу, але й при підготовці курсових проектів та дипломних робіт. Однак користуються іноземними джерелами не всі. Основна причина

такого стану – низький рівень сформованості уміння читати, що значно ускладнює роботу з іноземною літературою за фахом.

Загальновідомо, що зріле читання означає володіння декількома його видами. Навчання навіть трьох основних із них – ознайомлювального, вивчаючого та проглядового – забезпечує можливість функціонування читання іноземною мовою як мовленнєвої діяльності і значною мірою задовольняє основні практичні потреби спеціаліста. Оволодіння ними надає можливість студентам старших курсів відносно вільно користуватися іноземною літературою і при виконанні програми вищого навчального закладу з основних спеціальних дисциплін.

Розглядаючи завдання аспекту “позалекційне читання” як самостійної роботи студента, необхідно конкретизувати і виділити основні моменти, характерні для цієї ділянки роботи. Необхідно з’ясувати: чи можна вважати позалекційне читання самостійною ділянкою роботи в навчальному процесі чи допоміжною; який вид читання повинен переважати у студентів. Незважаючи на те, що існує ряд прихильників розглядання аспекту “позалекційне читання” як допоміжного виду роботи, вважаємо за доцільне зазначити, що домашнє читання має бути не лише виділено як самостійний обов’язковий аспект навчального плану в немовних ВНЗ, але й потребує визначення його специфічних функцій у навчанні читання іноземною мовою.

Добре відомо, що формування будь-якого мовленнєвого вміння, у тому числі й уміння читати, вимагає значної практики у певному виді діяльності.

Позалекційне читання відбувається у зручній для студента обстановці і в зручний для нього час, надає сприятливі умови практики читання.

Завдання позалекційного читання можна визначити як навчання читання шляхом опрацювання великого обсягу іноземної літератури – функція в навчальному процесі, яку не може забезпечити ні підручник, ні навчальний посібник.

Щодо методики викладання це питання дійсно пов’язане з проблемою використання того чи іншого виду читання.

Порівняльний аналіз вивчаючого та ознайомлювального читання полягає в різному сприйнятті прочитаного, що забезпечує різний ступінь повноти, точності та глибини розуміння тексту.

Вважається, що позалекційне читання надає найбільші можливості для навчання студентів ознайомлювального читання.

Цей вид читання передбачає певну “легкість” та “приємність” процесу читання. В основі читання лежить активна розумова діяльність. Сприйняття та правильне розуміння повідомлення вимагають від читача великої психічної активності, до того ж її напруженість вища в залежності від точності розуміння,

як цього вимагає вивчаюче читання. Ознайомлювальне читання деякою мірою знімає напруження такої активності, надає їй особливого позитивного емоційного відтінку: читач може слідкувати лише за загальним змістом, незважаючи на деталі.

Сприятливий емоційний стан студента при ознайомлювальному читанні сприяє формуванню у нього пізнавального інтересу до літератури іноземною мовою. З часом у студентів формується гнучкість читання, що свідчить про його зрілість: вони починають самостійно змінювати вид читання в процесі одного джерела. Найбільш цікаві й потрібні місця студенти читають зі словником, а нецікаві чи непотрібні іноді просто вилучають. Про зрілість читання свідчить і той факт, що зміна виду читання пов'язана не з мовними складностями, а із ставленням до інформації, яку одержують в процесі читання.

Не менш важливу роль при формуванні зрілого читання відіграють набір матеріалів для позалекційного читання, види завдань та способи перевірки розуміння прочитаного. При цьому необхідно врахувати одне з головних правил методики – всі аспекти навчання повинні бути взаємозв'язані та адекватні конкретній меті. Доцільним було б використання для позалекційного читання збірників статей або хрестоматій зі спеціальності. При цьому тексти повинні бути підібрані за тематикою і адаптовані за рівнем складності у відповідності до загальних вимог певного факультету та курсу.

Основною вимогою до завдань з читання є їх адекватність певному виду читання. Студенти повинні отримати чітку установку на ознайомлювальне читання. Формулювання завдань може бути різним, але воно повинно містити наступні елементи: читати текст необхідно про себе; читати текст потрібно великими частинами (абзацами, сторінками, розділами і т.і.), намагаючись зрозуміти головний зміст без словника; за допомогою до словника можна звернутися, коли закінчено читання великого відрізку тексту; необхідно намагатися зрозуміти зміст прочитаного, не вдаючись до перекладу.

Як показала практика, прийнятними методами перевірки розуміння при ознайомлювальному читанні можуть бути тести і питання за змістом прочитаного. Основним положенням при складанні викладачем тестів і питань має бути врахування основних умінь читання: студент повинен уміти виділити головну думку, помітити суттєві деталі, встановити зв'язок між окремими фактами, висловити думку на основі виділених фактів і оцінити прочитане.

Досягнута в результаті позалекційного читання певна ступінь зрілості читання іноземною мовою дозволяє студентам легко орієнтуватися в іноземних джерелах при підготовці курсових робіт та проектів зі спеціальності, а також при загальній підготовці зі спеціальних дисциплін.

Підводячи підсумки необхідно зазначити, що лише оволодіння різноманітними методами самостійної роботи з друкованими матеріалами іноземною мовою і вмінням раціонально і гнучко використовувати їх в різних ситуаціях (в залежності від цілі і особливості матеріалу) буде сприяти підвищенню ефективності самостійної підготовки студентів.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Відділ сучасних мов, Страсбург. Видавництво "Ленвіт", Київ, 2003.

2. Кудашова М.А. "Домашнее чтение " в овладении чтением как видом речевой деятельности (неязыковый вуз). Иностранные языки в вышей школе. // Выпуск 15, Москва, Высшая школа, 1980.

3. Багрова А.Я. Проблемы обучения чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. // Вопросы обучения чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. М. 1981.

3. Коряковцева Н.Ф. Самостоятельная работа студентов с печатаными материалами по дисциплинам филологического цикла. // Иностранные языки в высшей школе. Выпуск 19, Москва, Высшая школа, 1987.

Анотація

Стаття розглядає деякі особливості організації навчання позалекційного читання як виду самостійної роботи студентів.

Автор досліджує основні види читання, їх особливості та специфіку, формулює завдання та пропонує способи перевірки розуміння прочитаного.

Аннотация

Статья рассматривает некоторые особенности организации обучения внеаудиторному чтению как виду самостоятельной роботы студентов.

Автор исследует основные виды чтения, их особенности и специфику, формулирует задания и предлагает методы проверки понимания прочитанного.

Summary

This article deals with the issue of home reading as part of the self-study process within the higher school curriculum.

The author of the article reviews different types of reading and their special features. Also the author defines the tasks of home reading and suggests various modes of comprehension monitoring.